

Rozhovor s dětským psychologem Jaroslavem Šturmou

Velké dobrodružství lidského zrání a rozvoje

Pane doktore, o rodině se nejčastěji mluví jako o základní buňce společnosti. Nabídl byste čtenářům Aperia i jinou definici?

Rodina je vzájemně propojený systém vztahů. Maria Montessori mluvila o "připraveném prostředí", které umožňuje malému dítěti na počátku jeho vývoje plnou aktualizaci a rozvoj jeho lidství, a rodičům dosažení dalšího stupně osobní zralosti. Prof. Matějček zase zdůrazňoval naplňování potřeb a vzájemnou službu. Děti i rodiče jsou si dáni a v tomto smyslu jsou pro sebe darem a výzvou v podobě biologické a psychologické.

Kdy je člověk připraven přijmout rodičovské poslání?

Podle Eriksonova pojetí lidského vývoje tehdy, když se vyrovná s úkolem vytvořit a upevnit svou vlastní sebedůvěru a identitu a také schopnost vstupovat do trvalých hlubokých meziosobních vztahů. Spolehlivost a věrnost jsou pro rodičovství podstatnými vlastnostmi. Víme, že člověk se rodí jako fyziologicky nezralý tvor. Na období prvních devíti měsíců velmi intenzivního vývoje v matčině těle by mělo navazovat další období vývoje v chráněném prostředí rodiny. Naši přední terapeuti Vladimír Chvála a Ludmila Trapková hovoří v této souvislosti o rodině jako o sociální děložce. Rodina zůstává nejlepším zázemím pro plození a výchovu dětí. V moderní a postmoderní době se však člověk této vizi vzdalil, a to s negativními důsledky pro všechny zúčastněné.

Psychologické knihy uvádějí, že obzvlášť důležitým a také zranitelným obdobím u dítěte je první rok jeho života. Proč?

Máte zřejmě na mysli attachment, česky přilnutí, což je psychologický termín vystihující prvotní a značně určující vztah dítěte k nejbližšímu okolí a zejména k primární osobě, nejčastěji matce. Podstatným zjištěním je, že toto přilnutí může mít ráz bezpečného, jistého připoutání, ale také to bohužel může být vztah poznamenaný nejistotou. První rok života je citlivým obdobím právě pro tohle vytváření nosných vztahů. Charakter přilnutí má navíc tendenci přetrvávat přes celé dětství až do dospělosti a spoluutváří zásadním způsobem dispozici jedince pro všechny další významné životní vztahy. Proces přilnutí dítěte k pečujícím osobám vyžaduje intenzivní všestrannou blízkost. Ta ale v mnoha dnešních rodinách chybí... Pokud přilnutí z nějakého důvodu není možné, riskujeme narušení. Ukazuje se, že ti rodiče, kteří svému kojenci nejsou zdrojem jistého přilnutí, patří převážně do kategorie těch, jimž se v jejich útlém věku rovněž dostalo podmínek postačujících právě jen pro vytvoření nejistého typu připoutání. Jde o pozoruhodný jev přenášení schopnosti vytvářet vztahy přes generace. Dobře tu můžeme pozorovat křehkost a zranitelnost při utváření rodičovských dispozic, jež potřebují podporu a kultivaci od samého počátku vývoje jedince.

Harmonie v moderních rodinách hodně záleží na rozdělení povinností mezi muže a ženu. Jak vnímáte současné tendence sladit práci a rodinu podle trendu tzv. rovných příležitostí?

Víte, z hlediska dětských psychologů je důležité zdůrazňovat především nezbytnost primárního respektu k potřebám nejslabšího člena rodiny, jímž je ve své odkázanosti na péči dospělých právě malé dítě. Dospělý může své potřeby spíše naplnit s odkladem. V tomto ohledu dochází dnes často ke střetu profesních zájmů rodičů, a především matek. Je třeba hledat řešení, která by napomohla naplnění potřeb matek při zabezpečení potřeb dítěte. Často se totiž zapomíná, že frustrovaní a ve svých potřebách nenaplnění rodiče nebývají dítěti dostatečným zdrojem podpory.

Nakolik se tento problém týká mužů?

[Úvodní stránka](#)

[Poradenství](#)

[Beratung](#)

[Vzdělávací činnost](#)

[Rozhovory](#)

[Články](#)

[Překlady](#)

[Vývoj člověka od narození
k počátkům dospělosti](#)

[Na cestě ke spokojenému
porodu](#)

[Deprese a trauma
v souvislosti s porodem](#)

[Úvahy, postřehy a zkušenosti](#)

[Ankety](#)

[Web Rodina 21](#)

[Spolupráce s médii](#)

[Články mé dcery Alžběty](#)

[Rady porodních asistentek](#)

[Z ordinace pediatra](#)

[Hovory o vztazích v ČRo 6](#)

[Časopis Děti a my](#)

[Užitečné odkazy](#)

[Kontakt](#)

Jejich problém vidím v tom, že v posledních letech se citelně zvýšilo jejich pracovní nasazení. V naší poradenské praxi se stále častěji setkáváme s obtížnou situací rodin, v nichž veškerá péče o děti a domácnost spočívá na bedrech ženy. Otec hlavně vydělává a s dětmi se vidá málo. V tomto smyslu se stále víc stáváme společností bez otců a jsem přesvědčen, že spolu s ostatními činiteli - jako je např. drtivá převaha žen ve školství - se tato okolnost podílí i na vzrůstu vztahových problémů a také agresivity a násilí mezi dětmi a ve společnosti. Chlapci se paradoxně stávají "slabým, ohroženým pohlavím". Chybí-li totiž možnost identifikace s pozitivní mužskou autoritou, bývá ohroženo vytváření identity vlastní. I když tohle se týká samozřejmě i dívek, i jim přináší nedostatek zkušeností z interakce mezi mužem a ženou, resp. otcem a matkou negativní důsledky pro utváření jejich identity a budoucí navazování partnerských vztahů. Jinými slovy, zapojení mužů do péče o děti je nutné a přínosné.

Co byste při hledání cest k uspokojivému fungování rodiny označil za klíčové?

Důležité je, aby se rodiče shodli ve stupnici hodnot. Dítě, jako každý člověk, má svoji cenu. Tuto cenu lze vyjádřit ekonomicky, např. vyčíslením ztráty, kterou utrpím, když se namísto vydělávání budu věnovat dítěti, částkou, kterou je nutno vynaložit na vzdělání nebo třeba také na záchranu, jde-li o dítě nemocné či postižené. Nezávisle na tom má dítě svou jedinečnou hodnotu - hodnotu daru. Dar může více nebo méně odpovídat mým představám a přáním. Mohu jej odmítnout, mohu jej vyžadovat za každou cenu a postulovat právo na dítě nebo dokonce na zdravé dítě. Nic to však nemění na apriorní hodnotě dítěte, která se rovná hodnotě lidského života. Záleží vždy na tom, jak tuto hodnotu vnímá společnost, jak rodina, ve které jsme sami vyrůstali, a konečně jak každý z nás osobně. Dítě tak může být považováno za narušitele životních plánů, za překážku v jejich uskutečnění, ale může být též chápáno v kontextu lidského vývoje jako zásadní obohacení a podnět k osobnímu růstu. Hledání cest ke společnému blahu rodičů a dětí v každém případě považuji za nanejvýš aktuální, dynamický a tvořivý proces, za velké dobrodružství lidského zrání a rozvoje.

PhDr. Jaroslav Šturma, nar. 1944, působí na katedře psychologie FF UK pro dětskou klinickou a poradenskou psychologii a dětskou psychologickou diagnostiku. S týmem spolupracovníků založil Dětské centrum Paprsek a stal se jeho ředitelem. Je předsedou Českomoravské psychologické společnosti, členem vědecké rady Psychologického ústavu při ČAV a členem dalších, i mezinárodních, vědeckých organizací. V roce 1995 obdržel z rukou prezidenta republiky ocenění za podíl na realizaci projektů Výboru dobré vůle Olgy Havlové. Práce s postiženými dětmi se v jeho případě promítla i do soukromého života. Manželé Šturmovi vychovávali pět dětí a do péčovské péče přijali ještě další, zdravotně postižené.

Rozhovor vychází z přednášky J. Šturmy pro Slovenské psychologické dny, Bratislava, září 2005

Pro Aperió IV/2005

[Zpět na seznam rozhovorů](#)

AZ RODINA.cz
- informační portál
(nejen) pro rodiče

Návštěvy	
Celkem	1957551
Týden	2284
Dnes	188
Online	10

